

venhage verschenen (2e druk 1917). Toch is men niet dat alles niet voldaan. Geen van deze vertalingen vond algemeen ingang en nog steeds worden pogingen gedaan om de Statenvertaling te vervangen of te brengen op de hoogte van onze tijd (o. a. onder leiding van Prof. Van Veldhuizen te Groningen voor het Nieuwe Testament, terwijl de hoogleeraren Obbink en Brouwer een verkorten Bijbel uitgaven in nieuwe vertaling). Vermeld moet nog, dat de Lutherschen na den Liesveldtschen Bijbel verschillende andere vertalingen hadden. In 1558 verscheen bij Mierdman en Gheylliaert een Bijbel naar Luthers overzetting. Deze vertaling is vaak gedrukt bij Biestkens, Der Kinderen e. a. voor Doopsgezinden en Lutherschen (min of meer herzien). Een bepaalde herziening van deze vertaling gaf Adolf Visscher in 1648 en deze herziening is nu nog — zij het vrij ingrijpend gewijzigd — bij de Lutherschen in gebruik. [17.

Bijgeloof. Het woord bijgeloof (Latijn superstitio) wil zeggen: wat boven het ware geloof uitgaat. In het algemeen kan men bijgeloof omschrijven als een ootering Gods, doordat men zijne eigenschappen, in 't bijzonder zijne almacht en zijne alwetendheid, toeschrijft aan de schepselen. In dien zin noemden onze vaders alle valsche religie's bijgeloof. Een heiden toch aanbidt niet den eenigen en waarachtigen God maar goden, die hij onder den indruk der algemeene openbaring en krachtens het zaad der religie in eigen hart uitgedacht en aan welke „schepselen” hij macht en wetenschap (die de onze overtreffen) toegeschreven heeft. Zoo werd ook de leer van de mis superstitie geheeten. En zoo kan men ook de theosofie en de anti-Christelijke filosofie bijgeloof noemen. Wij denken echter bij „bijgeloof” gewoonlijk aan tooverij en waarzeggerij. Wie nu in zijn hart gelooft aan tooverij en waarzeggerij, zondigt tegen het eerste en wie zich metterdaad met tooverij en waarzeggerij inlaat zondigt tegen het derde gebod. Tooverij en waarzeggerij gaan de bijzondere openbaring Gods smadelijk voorbij en meenen de grenzen van ons menschelijk kunnen en weten te kunnen overschrijden door de hulp van geschapen krachten. Buiten de niet-Christelijke wereld waren en zijn tooverij en waarzeggerij algemeen. Ernstig werd Israël tegen deze zonden gewaarschuwd, bijv. Deut. 18: 9—14. Maar ook onder de gekerstende volkeren worden deze zonden veelvuldig aangetroffen. In onze tijd leven zij weer op. Men denke slechts aan het spiritisme; aan het zich wenden tot waarzeggers; aan het hechten aan voorsteekens (het janken van een hond voor uw huis — als aankondiging van een sterfgeval) en ongelukkige cijfers (het niet willen eten met zijn dertien aan één tafel); aan het hulp zoeken bij menschen, die op bovennatuurlijke wijze ziekten genezen; aan het belemen met geheimzinnige spreuken van menschen en van het vee; het hangen van een voorwerp aan een auto of 't dragen van een amulet om geen ongeluk te krijgen; het zien van spoken; de sterrenwielarij enz. Dit is begrijpelijk. Hoe meer de menscheit zich afkeert van God en zijn Woord, hoe lichter zij de prooi wordt van het bijgeloof.

Het is bijna overbodig te zeggen, dat het ongeloofige denken heel wat bijgeloof noemen durft, wat dit metterdaad niet is. Wie niet gelooft, dat God machtig is een hoogere kracht te doen intreden om een bepaald en buitengewoon gevolg tot stand te brengen, heet het geloof aan wonderen bijgeloof. Wie als materialist alleen een stoffelijke wereld aanneemt, acht het geloof aan God, de engelen en de menschelijke ziel bijgeloof. De ware geloovigen worden opgewekt om te strijden tegen de overblijfselen van de zonde van tooverij en waarzeggerij. Zij weten, dat het brood en de wijn bij het Heilig Avondmaal niet dienen tot genezing van krankheid des lichaams en bevordering der gezondheid, gelijk dit zelfs in de vorige eeuw nog wel beweerd is. [25.

Bilderdiijk (Willem), werd geboren te Amsterdam 7 September 1756 als zoon van een dokter, die later zijn practijk liet varen en ambtenaar werd. De jonge Bilderdiijk genoot in zijn jeugd weinig liefde en weinig vreugde, ontving in huis een eenzijdige opvoeding, leed jaren lang onder de gevolgen van een trap op zijn linkervoet, en had ook overigens een zwak gestel; bovendien was hij teruggetrokken van aard, zwaarmoedig, neerslachtig, en in verband daarmede ook achterdochtig en licht zich gekrenkt gevoelende; naarmate hij van zijn gaven zich bewust werd, en op later leeftijd aan zichzelf een grafelijke afstamming toeschreef, voelde hij zich te dieper teleurgesteld, als het leven niet aan zijn romantische verwachtingen en hooge eischen beantwoorde.

Toen hij in 1785 in het huwelijk was getreden met Cath. Reb. Woesthoven, nam deze ontevredenheid met zijn lot nog toe, want de overeenstemming der zielen van hem en zijn gade liet veel te wenschen over; financiële zorgen, ten deele gevolg van een leven op te grooten voet, kwelden hem en drukten hem neer; en zijn deelnemen in den partijstrijd van die dagen bezorgde hem vele vijanden. Wel mag men daartegenover niet vergeten, dat hij zich van zijn prille jeugd af aan door buitengewone inspanning vele en velerlei kundigheden eigen maakte, door zijn op prijsvragen ingezonden en bekroonde dichtstukken reeds 1775 goeden naam verwierf, in kennis kwam met en de vriendschap genoot van vele later beroemde mannen, als advocaat in Den Haag sedert 1782 een drukke practijk kreeg en vanwege zijn warme vaderlandsleide en Oranjegezindheid in gunst stond bij het hof en de Prinsgezinde partij. Toen hij in 1795 weigerde een eed van trouw af te leggen aan de veranderde staatsinrichting en de daarin uitgedrukte beginselen, werd hij veroordeeld, binnen 24 uur Den Haag en binnen 8 dagen Holland te verlaten. Elf jaren, van Maart 1795 tot Maart 1806, bracht hij toen in het buitenland door, eerst in Londen, waar hij de 20 jaar jongere Cath. Wilh. Schwickhardt leerde kennen en haar in weerwil van zijn huwelijk, aan zich verbond, en daarna in het hem weinig sympathieke Brunswijk. Toen hij in het vaderland terugkeerde, vond hij alles veranderd; ofschoon hij onder koning Lodewijk een goed bezoldigden post bekam en onder Willem I een vast jaargeld genoot, voelde hij zich in

Nederland, en vooral in Amsterdam, waar het professoraat aan het Athenaeum hem onthouden werd, niet meer thuis, vertrok naar Leiden, waar hij een kleine schare discipelen wist te vormen, en ging vandaar in 1828 naar Haarlem, waar hij 18 December 1831 overleed. In zijn onrustig leven heeft hij toch een groote werkkraft tentoogspred; zijn dichtwerken, samen meer dan 200.000 regels uitmakende en zijn talrijke geschriften op linguïstisch, litterarisch, historisch, religieus, ethisch, filosofisch gebied leggen daarvan getuigenis af. En al die werken worden door éene gedachte beziel; Bilderdijk stond antithetisch tegenover heel zijn eeuw, hij stond lijnrecht tegenover haar rationalisme, plagianisme en moralisme, tegen haar gekunsteldheid en gemanicreerdheid. Zijn geniale begaafdheid en zijn romantische natuur leidden hem reeds tot die antithese; maar deze werd principiëeler en positiever, naarmate hij in de Christelijke wereldbeschouwing met haar verzoeningsgedachte inleefde en achter Kant tot de wijsbegeerte van Leibniz terugging. Eenheid, orde, harmonie, eenheid, die door de liefde zich uitbreidt in de rijkste verscheidenheid — dat was de diepe gedachte, die Bilderdijks denken en leven bezielde; dat het ideaal, hetwelk hij te vuriger liefhad en te ernstiger zocht, naarmate hij het in zijn eigen bestaan, in zijn omgeving en in heel zijn eeuw te minder aantrof en daaraan dus te grooter behoefte gevoelde. Als dichter en denker, als taalgeleerde en prozaïst, als geschiedvorschier en jurist, op elk gebied, waarop zijn rijke geest zich bewoog, en in dit alles als Christen was het er hem om te doen, om in het Goddelijke wezen zelf, in zijn eigenschappen en in zijn werken de eenheid in de verscheidenheid te bewonderen, en om dies ook in al het geschapene die geestelijke eenheid na te spuren, welke alle dingen samenhoudt en verbindt. Daarom was voor Bilderdijk niets onverschillig; hij stelde in alles belang, en breidde zijn gezichtskring naar alle richtingen van kunst en wetenschap uit. Schoon hij lang niet op al deze gebieden duurzaam werk leverde, menigmaal zelfs van dilettantisme en zonderlingheden niet vrij was, toch stond hij, behalve door zijn meesterschap in taal en poëzie, ook door zijn geniale inzichten, door zijn rijke visie op wereld en leven, hoog boven verreweg de meesten zijner tijdgenooten. Schijnbaar meer van het verleden, zag hij toch veel meer dan anderen in de toekomst voortuit; en zijn geest leefde in een kleine, maar edele schaar van volgelingen voort. [29.

Bileam, de zoon van Beor, is een van de geheimzinnige figuren uit het Oude Testament, en ondanks het feit, dat niet minder dan drie hoofdstukken (Num. 22—24) aan hem zijn gewijd, blijft hij altijd min of meer vaag van omtrek en weigert op de vele vragen, welke zich aan ons opdringen, een antwoord te geven. Eenerzijds staat hij voor ons als een profet des Heeren, die er zich van bewust is, dat Hij zonder den Heere niets vermag (22 : 18); anderzijds tracht hij op de wijze der heidensehe voorspellers door middel van het bij Israël verboden waarnemen van voortekenen tot kennis van des Heeren wil te komen (24 : 1, vgl. 23 : 3, 15), waarom

hij Joz. 13 : 22 „de waarzegger“ wordt genoemd.

Blijkbaar is hij een in wijden kring bekend waarzegger geweest, waarom dan ook Moabs koning Balak hem tot zich roept, ten einde door het — blijkbaar in naam des Heeren — leggen van een vloek op Israël dat volk te berooven van de geheimzinnige, in zijn midden werkende kracht, waardoor het onweerstaanbaar is, en het tot den mindere van Moab te maken. Hij woont in Pethor, het Assyrische Pitru, niet ver van den Eufrat gelegen in Noord-Mesopotamië, pl.m. 25 dagen reizen van Moab, zoodat de vier reizen van Balaks gezanten niet minder dan 3½ maanden in beslag namen.

Bileam begint met tegenover de Moabieten den schijn aan te nemen, alsof hij den Heere wel kent. Naar diens woord, dat hij verwacht in den droom te zullen hooren, zal hij handelen. Op grond hiervan heeft men in hem een Midianiet willen zien, in wiens geslacht de kennis van Abrahams God (vgl. Gen. 25 : 2) bewaard zou zijn gebleven. Volgens anderen zou hij door het gerucht van des Heeren leidingen in Egypte en in de woestijn tot kennis des Heeren zijn gekomen. Noch voor 't ene noch voor 't andere bestaat eenige grond. Indien Bileam tegenover de Moabieten had erkend den Heere niet te kennen, zouden ze onmiddellijk het vergeefsche van hun pogen hebben ingezien, want men moest een god kennen, d. i. macht over hem hebben, om hem door offers enz. er toe te kunnen brengen op het hem vereerende volk een vloek te leggen. Intusschen, niet de Heere, Israëls Verbondsgod, maar Elohim, de Schepper en Onderhouder der wereld verschijnt Bileam (in een droom?). Stilzwijgend vraagt Bileam twee dingen: vergunning om naar Balak te gaan en om Israël te vloeken. Beide worden geweigerd (22:12). Nadat Bileam dit als een woord des Heeren aan de Moabieten heeft medegedeeld, vertrekken zij. Balak, in de meening dat de eerste geschenken (22 : 7) niet voldoende zijn geweest om Bileam, aan wiens vloekvermogen hij niet twijfelt (22:6), tot het doen van zulke een lange reis te bewegen, zendt een tweede gezantschap. Opnieuw neemt Bileam den schijn aan met den Heere in gemeenschap te staan. Maar wederom verschijnt God. Ditmaal wordt Bileams eerste bede toegestaan. De tweede wordt noch definitief toegestaan noch definitief geweigerd. Hij moet doen wat God hem zeggen zal (22 : 20). Hiermede tevreden zadelt Bileam zijn ezelin en neemt evenals Abraham (Gen. 22 : 3) twee zijner dienaars mede voor de lange reis, die hij in gezelschap van Balaks vorsten denkt af te leggen.

Maar des Heeren toorn is tegen hem ontbrand, „omdat hij ging“. De verklaring hiervoor zal wel liggen in Bileams zielestemming. Hij was bereid Israël om loon te vloeken (vgl. 2 Petr. 2 : 15) en meende, nu zijn tweede verzoek hem niet uitdrukkelijk geweigerd was, straks ook voor 't vloeken wel vergunning te krijgen. Maar des Heeren engel stelt zich hem in den weg, waarschijnlijk tegen het einde van de reis, want we zijn in een cultuurland met wijngaarden. Bileam ziet hem noch zijn zwaard; de ezelin ontwijkt hem door 't veld in te gaan. Nu stelt de engel zich ter plaatse, waar de weg door de